

Urbanizáció vagy deruralizáció? - Gondolatok az elmúlt negyed század várossá nyilvánításainak tükrében

Trócsányi András
Pécsi Tudományegyetem

Az elmúlt negyedszázad települési folyamatainak egyik döntő eleme a várossá nyilvánítás, amely 1989 és 2014 között közel kétszáz elemmel bővítette a hazai városállományt. Ez a közigazgatási értelemben vett előlépésben érintett, szerencsés települési kör legalább annyira heterogén, mint a hazai településállomány egésze. Akadnak közöttük olyanok, amelyek évtizedeket vártak a hön áhított címre és a rendszer-, illetve törvényi változás nyitott új lehetőségeket számukra, ugyanakkor markáns csoport a szuburbanizáció fűtötte településfejlődés következtében előrelépők köre. E két típusba tartozó új városok urbánus voltát egyre kevesebben kérdőjelezik meg, míg az idegenforgalmi, még inkább az imázsvárosok előrelépése sokak szemében vitatott gyakorlat. Az időszak utolsó harmadában azonban egyre több olyan új város született hazánkban, amelyek már a fenti megengedő kategóriák szerint sem tekinthetők városnak, mégis, fejlettségükkel, egyedi vagy komplex térségi szerepeikkel kiemelkednek a községek köréből. Társadalmuk elsősorban minőségi mutatóiban, gazdasági, infrastrukturális és intézményi adottságaik sokszor országos összevetésben is fejlettebbek, mint a jellemző (nagy)községi adottságok, amelyek általában eltökélt településmenedzsmenttel társítva a várossá válásból remélnék további energiákat meríteni.

Milyen folyamatok vezettek a községi állomány ilyenén differenciálódásához? Az előrelépők valóban urbanizálódtak, avagy az ország egészére jellemző társadalmi-gazdasági folyamatok mentén leértékelődő rurális terek funkcióvesztésében haladnak visszafogottabban? Azok a falvak lehetnek várossá, akik új funkciókat tudnak magukhoz ragadni, vagy hagyományos szerepeiket megerősíteni az átalakuló vidéken? Milyen mértékűre zsugorodnak össze és milyen szerkezetűek az 'újvárosi' vonzáskörzetek? Mennyiben meghatározó a víziókkal (is) rendelkező településvezetés és a helyi közösségek szerepe a folyamatban, amely a városi címig vezethet(ett)? Jelen tanulmányban az időszakban várossá nyilvánított települések több szempontú elemzésén keresztül teszünk kísérletet e kérdések megválaszolására, amely vélhetően további új kérdéseket vet fel a hazai urbanizáció ezen folyamataival kapcsolatban.